

Українську державу», навіть Новий Акт злуки українських земель 22 квітня 1944 р. у Львівському Соборі Святого Юра за ініціативи митрополита Андрія Шептицького. Були й конфлікти українських патріотів із частинами Армії Крайової на теренах Волині та Львівщини. Що пережили діти війни. Про що ми конкретно, показали у першій частині книги «Про що шумлять воли Збруча?», що готується до друку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авдєєнко А. Україна Русь арійська. Донецьк: ТОВ «Поліграфбуд». 2012. 160 с.
2. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. Київ: Дніпро, 1991. 238 с.
3. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. К. 1994. 255 с.
4. Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин / П. Голубенко. Київ: Дніпро. 1993 р. 448 с.
5. Статті в «Голосі України» №122. 5 липня 2013. «Доля натхненного Сигизмунда, поета і повстанця». «З кобзарем у серці. Тарас Шевченко серед польських політичних засланиців».

РОЗДІЛ 1

ЦІННІСНО-СМИСЛОВИЙ КОНТЕКСТ ЛЮДСЬКОЇ БУТТЄВОСТІ В СХІДНІЙ МОДЕЛІ КУЛЬТУРИ

ЦІННІСНО-СМИСЛОВИЙ КОНТЕКСТ ЛЮДСЬКОЇ БУТТЄВОСТІ В СХІДНІЙ МОДЕЛІ КУЛЬТУРИ

Наталія МОЗГОВА

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Аксіологічна думка в східній (японській) парадигмі культури не є аксіологією у сучасному європейському розумінні цього слова: японська духовно-культурна традиція не оперує поняттям цінності взагалі, цінності як такої, не осмислює статус цінності, можливості її обґрунтування, способи пізнання, не вибудовує типології або класифікації цінностей. Феномен цінностей в японській духовно-культурній традиції імпліцитно вплетений в релігійні, етичні, художньо-естетичні інтерпретації смислів існування людини

Світоглядно-ціннісна традиція та ціннісні орієнтації далекосхідного, зокрема японського, суспільства мають потужне ідейно-теоретичне підґрунтя. Таким підґрунтям є релігійно-філософські уявлення японців, які базуються на синтоїстських, буддійських, конфуціанських і даосистських традиціях. Співвідношення елементів цих традицій у загальному світоглядному комплексі суттєво варіювались, але формуючи разом з буддизмом, конфуціанством і даосизмом єдине світоглядне ядро японської культури, саме синтоїзм виступив у ролі не лише інтерпретуючого, але й адаптуючого культурного механізму. Основною ціннісною орієнтацією в синтоїзмі виступив колектив та суспільна громада, коли весь модус поведінки носить лише колективний характер, а самоцінність особистості не має жодного значення. Індивідуальність («Я») поглинається універсумом, а буття особистості японського суспільства орієнтується на підпорядковування інтересам цілого – громади, держави та макрокосмосу. Якщо буддизм можна вважати індивідуально-психологічною системою регуляції поведінки японського суспільства, то конфуціанство – морально-етичною. Вельми помітним є і вплив релігійних ідей даосизму, головними його ціннісними орієнтаціями стали: гіпертрофоване прагнення людини до щастя, довголіття, культ здоров'я і здорового образу життя, прагнення до розвитку здорового суспільства.

Надзвичайно важливе світоглядно-гносеологічне значення для розуміння діаметрально протилежних моделей світу відіграє якісно різні уявлення про буття і небуття на Сході і Заході, які базуються на антиномічних системах мислення: формально-логічній та інтуїтивно-образній. Небуття на Заході є чимось потойбічним і таємничим, яке сприймається

як знак неминучої смерті та жаху. В європейській культурній традиції небуття не породжує буття, а знищує його. В східній же культурній традиції між буттям і небуттям не існує безодні, світ не є розірваним навпіл, а буття і небуття постійно переливаються одне в одне. Звідси впливає відносність всіх опозицій, які в європейській культурі є амбівалентними: життя і смерть, добро і зло, рух і спокій. При постійній змінюваності світу відпадає необхідність протиставлення однієї даності іншій: матерії – духові, природи – свідомості. Акцент переноситься на протиставлення одного стану світу, – (де немає форм, границь, де існує спокій небуття), – іншому світові, (де є форми, границі, де існує неспокій буття). Якісно різне уявлення про небуття на Сході та Заході має надзвичайно важливе світоглядно-гносеологічне значення. Це вказує на існування діаметрально протилежних моделей світу, які базуються на протилежних системах мислення: формально-логічній та інтуїтивно-образній. Небуття є чимось потойбічним, яке сприймається лише під знаком неминучої смерті та жаху, що притаманне системі мислення Заходу. В європейській культурній традиції небуття не породжує буття, а знищує його. Для Сходу – це зерно життя, потенція буття, це скоріше «добуття» або «співбуття», але в жодному разі не «післябуття».

Сприйняття часу людиною Сходу теж спрямоване на конкретно-якісне та дієве співвідношення з іншими миттєвостями та ситуаціями, на координування вчинків, а не на формування абстрактних теорій. Мислення ж, яке з самого початку було зорієнтоване на людину («людина є мірою всіх речей» Протагор), мало прийти до ідеї сходження та прогресу. Європейський антропоцентризм послугував наріжним каменем спотикання для розвитку циклічного сприйняття руху і часу, що було властивим для Сходу, а відсутність антропоцентричної структурованості мислення людини Сходу призвело до відсутності розуміння ідеї поступовості руху та відсутності лінійного вектору у сприйнятті та розумінні часу. Антропоцентризм древніх греків обумовив характер європейської цивілізації: не Бог, а недосконала людина стала «мірою всіх речей», і все стало протистояти одне одному.

Японці упорядковують свій світ згідно з соціальними нормами вертикальної ієрархії. В сімейних та особистих відносинах належна поведінка диктується віковими та статевими нормами, настановами певних соціальних прошарків. В управлінні, релігії, армії, промисловості повноваження строго регламентовані у відповідності із ієрархією, коли ні вищий, ні нижчий не можуть порушувати своїх обов'язків. Японці відчують себе у безпеці лише тоді, коли дотримуються правил «належного місця». Для них ієрархія сприймається як закон, дотримання якого є мистецтвом і вимагає врахування багатьох чинників.

Специфіка японської держави полягає у тому, що вона постає як еманация вищих сил, які забезпечують їй статус легітимності в очах народних мас. Правлячі кола управляють державою від імені імператора, який уособлює державу. Тенноїстська ідеологія покликана вселити думку, що японці створили таку спільноту, яка об'єднана спільністю долі, визначеної богами синто. Доля цієї спільноти цілком залежить від волі божеств, які благословляють поведінку всієї нації або залишають її членів без покровительства. Умовою, яка визначає слідування «шляхом з богами» є незмінність та вічність правління імператора. Історія післявоєнної Японії довела, що образ імператора вкоренився у масовій свідомості як символ держави та єдності нації. Факти політичного життя, аналіз соціальної психології підтвердили, що збереження монархії не носило в Японії штучного характеру, а відображало реальну потребу сучасного японського суспільства в міфах і ритуальних обрадах. Жодні нововведення та зрушення у світогляді японців не в змозі знищити древні традиції країни.

Отже, вивчення специфічної моделі японської культури дозволяє нам виявити ті соціально-філософські та культурно-історичні умови, в яких здійснюється спадкоємність традицій, а також той психологічний контекст, у якому формуються відповідні системи цінностей та оцінок, художньо-естетичних смаків, поглядів та норм.